

к.е.н., доцент Лебединська Л.Д., к.е.н., доцент Ремньова Л.М.

Акумуляція фінансових ресурсів страхового ринку для забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку економіки

Із кардинальною зміною фундаментальних атрибутів господарювання в Україні суттєво підвищуються вимоги до професійного управління процесом формування інвестиційного та інноваційного потенціалу економічних суб'єктів і його найбільш ефективного використання. Загальновідомо, що темпи приросту валового внутрішнього продукту і національного доходу досить тісно корелюють з приростом обсягу, структурними і якісними змінами капіталовкладень. Саме тому з метою стабілізації національної економіки в умовах кризових явищ потрібно мобілізувати значні обсяги інвестиційних ресурсів в народногосподарський комплекс нашої країни.

Зараз Україна, як ніколи, поставлена перед об'єктивною необхідністю активізації інноваційно-інвестиційної діяльності для створення конкурентноспроможних господарських систем, модернізацію і реконструкцію діючих структур, забезпечення диверсифікації капіталу в напрямі соціально орієнтованих структурних перетворень. А для цього потрібно задіяти потенціал всіх суб'єктів фінансового ринку, здатних акумулювати капітал і раціонально його використовувати.

Як показує досвід розвинутих країн, значну роль в реалізації інноваційно-інвестиційних програм відіграють страхові компанії, які забезпечують перерозподіл 8-12% ВВП і активно вкладають свої страхові резерви в інвестиційні об'єкти, що відповідають інтересам економічного та соціального розвитку окремих територій.

Макроекономічне значення страхування в процесах розширеного відтворення полягає в забезпеченні відшкодування збитків при вкладенні капіталу, створенні механізму для їх попередження та зменшення. Все це безумовно сприяє активізації інвестиційних процесів в країні та створює

економічні передумови для безперервного капіталоутворення. Крім того, про виняткові інвестиційні можливості страхового сектору економіки свідчить той факт, що специфіка формування залучених фінансових ресурсів дає змогу страховим компаніям користуватися протягом певного проміжку часу коштами страхувальників і вкладати їх в інвестиційні інструменти.

Разом з тим, на сьогоднішній день в Україні із-за дії багатьох стримуючих чинників вітчизняні страхові компанії ще не змогли реалізувати свій потенціал в активізації інвестиційних процесів в економіці країни. Сучасні економічні умови ще не створюють можливостей для вирішення цієї проблеми. В певній мірі ситуація, що склалася, обумовлюється відсутністю механізму активізації інвестиційної діяльності, використання нових, нетрадиційних джерел фінансування інвестицій, в тому числі інвестиційних ресурсів страхових компаній. Тому важливою і досить актуальною проблемою є розробка економічних методів активізації інвестиційної діяльності вітчизняних страховиків.

Для повної реалізації потенціалу страхових компаній в активізації інвестиційних процесів потрібно, перш за все, усвідомити, що функція страхового захисту знаходиться у тісному взаємозв'язку з інвестиційною функцією. Так, зокрема, страховики можуть виступати не тільки активними учасниками інвестиційного ринку і активно інвестувати мобілізовані в результаті страхової діяльності кошти в різноманітні інвестиційні інструменти, а й спроможні завдяки здійснюваному страховому захисту активно впливати на стан інвестиційних процесів в країні. Мова йде про страховий захист інвесторів та кредиторів інвестиційних проектів і програм, захист загальнодержавних інтересів при екологічному страхуванні інвестиційних проектів, а також самозахист страхових компаній від великих інвестиційних ризиків шляхом їх перестраховання.

Всі перелічені аспекти страхового захисту покликані забезпечити більшу надійність інвестиційних операцій і, в першу чергу, активізувати інвестиційні інтереси вітчизняних власників капіталу. Адже саме ділова

активність і страховий захист вітчизняних інвесторів є основними об'єктивними критеріями інвестиційної привабливості того чи іншого національного ринку для іноземних інвесторів.

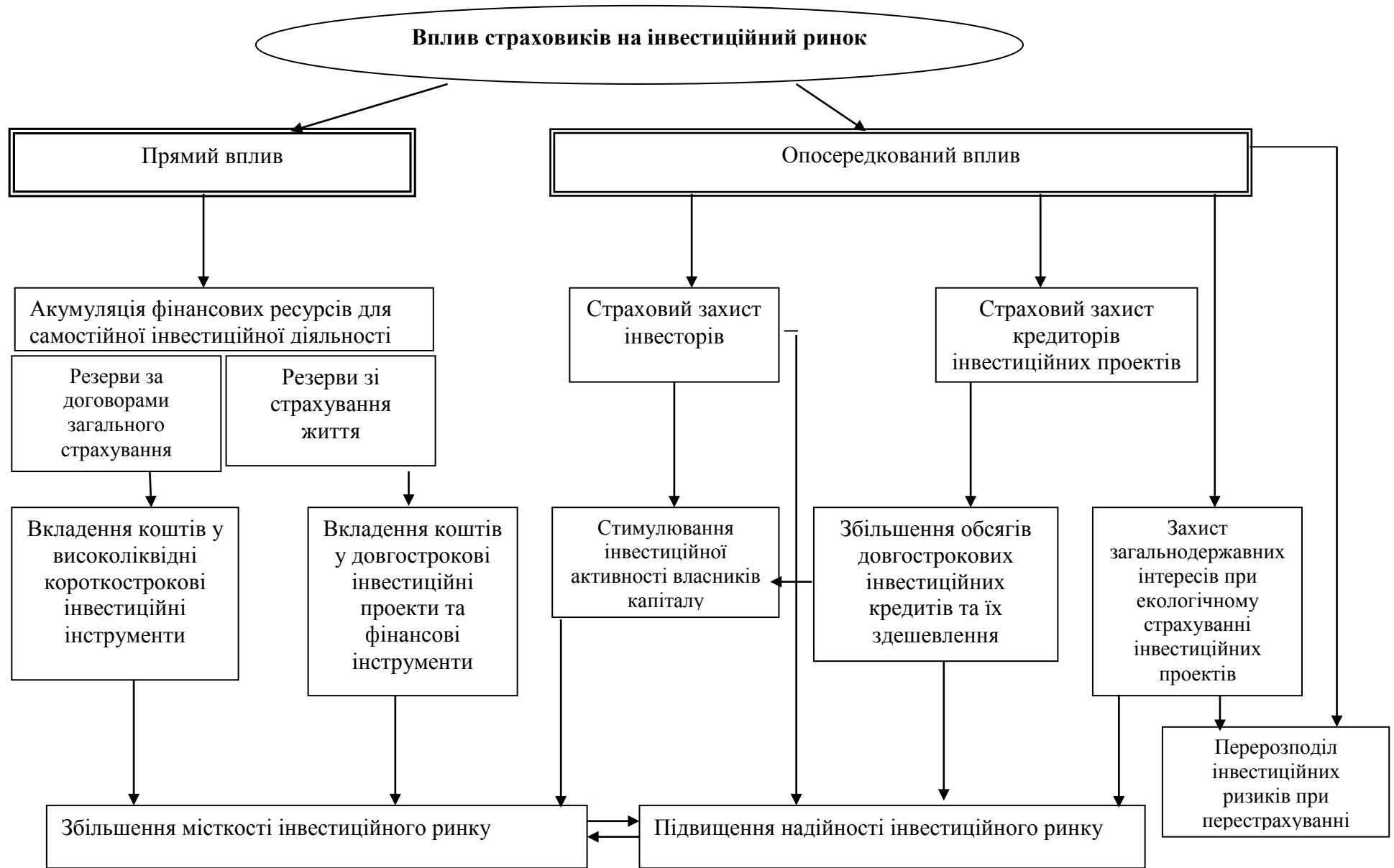
Важливими передумовами для виконання страховими компаніями функцій інституціональних інвесторів є:

- перш за все, наявність власних коштів, якими страховики можуть розпоряджатися на свій власний розсуд, в т.ч. спрямовувати у різні види інвестицій;
- по-друге, специфіка формування залучених фінансових ресурсів дає змогу страховим компаніям користуватися протягом певного проміжку часу коштами страхувальників і вкладати їх в інвестиційні інструменти.

Виняткові інвестиційні можливості страховиків і їх значний потенціал в реалізації загальнодержавних і регіональних інвестиційних програм вимагають серйозного переосмислення макроекономічного значення страхування і визнання його стратегічним фактором капіталоутворення в умовах широкомасштабних ринкових перетворень. Адже саме страхування забезпечує відшкодування збитків при вкладенні капіталу, створює механізм для їх попередження та зменшення і тим самим активізує інвестиційні процеси в країні та створює економічні передумови для безперервного відтворювального процесу.

Для того щоб глибше зрозуміти роль страхування як стратегічного фактора економічного зростання, потрібно розглядати здійснювану ним функцію страхового захисту у тісному взаємозв'язку з його інвестиційною функцією.

Ми вважаємо за доцільне розрізняти прямий і непрямий (опосередкований) вплив страхових компаній на інвестиційний ринок, як це проілюстровано на рис.1. Прямий вплив полягає в акумуляції страховиками фінансових ресурсів юридичних та фізичних осіб і їх активному інвестуванні з урахуванням пріоритетів структурної перебудови народного господарства.

Рис. 1.1. Вплив страхових компаній на інвестиційний ринок

При чому страхові резерви, сформовані за договорами загального страхування, як правило, доцільно вкладати у високоліквідні короткострокові фінансові інструменти або реальні проекти з терміном окупності до одного року, а резерви зі страхування життя можуть задовольнити потреби економіки в дефіцитному і дешевому довгостроковому інвестиційному капіталі. В результаті такої мобілізації фінансових ресурсів і активної участі страховиків в ролі інституціональних інвесторів збільшується місткість національного інвестиційного ринку і підвищується його привабливість для вітчизняних та зарубіжних власників капіталу.

Непрямий вплив страхових компаній на кількісно-якісні параметри попиту і пропозиції на інвестиційному ринку пов'язаний із здійснюваною ними функцією страхового захисту. Ми пропонуємо виділяти ряд аспектів такого захисту:

- страховий захист інвесторів;
- страховий захист кредиторів інвестиційних проектів і програм;
- захист загальнодержавних інтересів при екологічному страхуванні інвестиційних проектів;
- самозахист страхових компаній від великих інвестиційних ризиків шляхом їх перестраховування.

Всі перелічені аспекти страхового захисту покликані забезпечити більшу надійність інвестиційних операцій і, в першу, чергу активізувати інвестиційні інтереси вітчизняних власників капіталу. Адже саме ділова активність і страховий захист вітчизняних інвесторів є основними об'єктивними критеріями інвестиційної привабливості того чи іншого національного ринку для іноземних інвесторів.

Сучасний стан страхового захисту інвесторів в нашій країні ще дуже далекий від світових стандартів. Враховуючи, що за оцінками експертів в Україні страхується лише близько 10 % ризиків, більшість ризиків реального, фінансового та інноваційного інвестування практично не застраховані. Як правило, страхуються переважно майнові інвестиційні ризики і зовсім не

застраховані систематичні ринкові ризики. У зв'язку з відсутністю механізмів реалізації не використовується проектне фінансування, яке передбачає перерозподіл інвестиційних ризиків між окремими учасниками інвестиційного процесу, в т.ч. і страховими компаніями.

Захист загальнодержавних інтересів при екологічному страхуванні інвестиційних проектів тісно пов'язаний з проведенням екологічної експертизи інвестиційних об'єктів. Враховуючи, що при високому рівні техніко-економічного потенціалу суспільства екологічна небезпека стає все більш відчутною, екологічне страхування інвестиційних проектів покликано:

- посилити відповідальність інвесторів за завдання збитків фізичним та юридичним особам а також окремим територіям, заподіяних впливом забрудненого навколишнього середовища внаслідок аварії, техногенної катастрофи або іншої надзвичайної події;
- забезпечити механізм матеріального відшкодування завданих збитків та змінити навантаження на державний та місцевий бюджети;
- інвестувати сформовані завдяки економічному страхуванню страхові резерви у розвиток національної економіки.

Таким чином широкомасштабне впровадження в Україні екологічного страхування дозволить одночасно підвищити надійність інвестиційних об'єктів і збільшити приплив капіталу на інвестиційний ринок.

Отже страховий захист учасників інвестиційного процесу має дуже велике макроекономічне значення. Завдяки страхуванню непередбачені витрати фізичних і юридичних осіб по відшкодуванню збитків в процесі інвестиційної діяльності перетворюється у фіксовані, заздалегідь визначенні і, таким чином, сплановані витрати. Страхування в певній мірі звільняє інвесторів від необхідності вилучати значні кошти з обороту для резервування цих сум на випадок пожежі, технічної аварії чи природної катастрофи. Водночас завдяки страховому захисту різко зменшується ризик фінансових втрат і збільшується конкурентоздатність учасників

інвестиційного процесу, зростає їх інтерес до реінвестування коштів, розробки нових продуктів чи технологій.

Але повноцінно виконувати функції страхового захисту інвесторів страхові компанії можуть лише у випадку, коли вони самі застраховані від великих ризиків. Недостатня капіталізація українських страхових компаній є однією з основних причин того, що на сьогоднішній день застраховано так мало інвестиційних ризиків. Перестраховання дозволяє суттєво зменшити розмір технічного ризику страховиків. Беручи на себе визначену частку ризику чи групи ризиків, перестраховувальник виступає для страховика в аналогічній ролі, як і страховик перед страхувальником. Розділяючи зі страховиком його відповідальність, перестраховувальник перетворює його непередбачені змінні витрати в постійні. Для українського страхового ринку, широкомасштабне застосування перестраховання дозволить страховим компаніям суттєво активізувати страховий захист вітчизняних та іноземних інвесторів.

Таким чином, з позицій проведеного аналізу слід визнати страхування стратегічним сектором економіки, в якому не лише здійснюється страховий захист учасників інвестиційного процесу і тим самим забезпечується більша надійність інвестиційних операцій, але й мобілізується значні інвестиційні ресурси, які можуть активно вкладатися в структурну перебудову пріоритетних галузей народного господарства і тим самим зменшувати залежність нашої країни від іноземних інвестицій.

Характеризуючи процес акумуляції інвестиційних ресурсів страхового ринку, потрібно більш глибоко дослідити сутність фінансових ресурсів страхових компаній та тенденції їх формування в сучасних умовах.

Фінансові ресурси страхової компанії виступають основним об'єктом її фінансового управління, а правильний вибір тактики та стратегії управління ними є значним внутрішнім фактором не лише фінансової стійкості страхової компанії, але й забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. Саме тому потрібно правильно визначитися з

концептуальними засадами формування раціональної політики формування фінансових ресурсів на рівні окремих страхових компаній.

Перш ніж розглянути концептуальні засади управління фінансовими ресурсами страхової компанії потрібно зазначити особливості їх формування, обумовлені метою і задачами страхової діяльності. Як економічна категорія страхування становить систему економічних відносин, яка вміщує сукупність форм та методів формування цільових фондів грошових коштів і їх використання на відшкодування збитків при різних непередбачених явищах, а також на надання допомоги громадянам при настанні певних подій у їхньому житті.

Слід відмітити, що подібно до підприємств галузей нематеріального виробництва у страхових компаній в процесі кругообігу фінансових ресурсів відсутня стадія виробництва, а фінансові ресурси на протязі всього кругообігу виступають лише у грошовій формі. При цьому головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що на відміну від сфери виробництва, де товаровиробник спочатку здійснює витрати на випуск продукції, а потім уже компенсує її за рахунок виручки від реалізації, страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальника, створюючи необхідний страховий фонд, а лише після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами.

Тобто, якщо фінансові ресурси промислових підприємств послідовно приймають грошову і товарну форму, то фінансові ресурси страхової організації завжди мають лише грошову форму. В самому загальному вигляді фінансовий механізм страхування має наступний вигляд:

Страхові внески ----- Страховий фонд -----Страхові виплати

Страховик формує і використовує кошти страхового фонду, покриваючи збиток страхувальника і фінансуючи власні витрати по веденню страхової справи.

Формування фінансових ресурсів в страхових організаціях відбувається під час створення статутного фонду, а також у процесі

розподілу грошових надходжень в результаті повернення авансових коштів у основні та оборотні кошти, використання доходів на формування резервного фонду, фонду споживання і фонду накопичення. При цьому основними джерелами формування фінансових ресурсів страхових компаній є власні та залучені кошти.

Двоїстий характер діяльності страховика, що полягає як у проведенні власне страхування, так і у виконанні їм ролі активного інвестора, зумовлює специфіку формування його внутрішніх фінансових ресурсів за рахунок трьох основних видів доходів:

- доходи від страхової діяльності, тобто всі надходження на користь страховика, пов'язані з проведенням страхування і перестраховування;

- доходи від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів (як власних, так і коштів страхових резервів):

- інші доходи, тобто ті, які не належать ні до страхових, ні до інвестиційних доходів, але часом з'являються у страховика у процесі його звичайної господарської діяльності.

Важливість внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів страхової компанії обумовлює необхідність використання в процесі стратегічного управління науково обґрунтованих підходів до прогнозування розміру надходжень страхових платежів. Даний бюджет можна скласти за умови детального попереднього дослідження ринку страхових послуг, вивчення попиту на той або інший вид страхових продуктів та виявлення усіх факторів, що впливають на їхнє просування. На основі зібраної інформації за ряд звітних періодів можна спланувати майбутній "портфель страхових платежів" як по видах страхових продуктів, так і за джерелами їх формування.

Планування надходжень від страхової діяльності є досить важливим моментом у процесі управління фінансовими ресурсами страховиків і розробляти даний бюджет необхідно, виходячи з можливостей конкретної страхової компанії. Разом з тим при формуванні фінансових ресурсів

потрібно враховувати, що між розміром отриманих страховою компанією страхових платежів та рівнем її фінансової стійкості не завжди існує прямий зв'язок. Зокрема, для молодого страхової компанії перший рік надходжень страхових платежів зв'язаний з великими витратами на їхнє обслуговування, тому що основний відсоток комісійної винагороди страховим агентам виплачується, як правило, у перший рік.

Так, наприклад, для страхової компанії, яка спеціалізується на страхуванні життя, комісійна винагорода складає порядку 30-70%% від платежів першої частки. Здійснює виплату такої комісійної винагороди компанія за рахунок нетто-тарифів, тобто за рахунок коштів, що повинні покрити сформовані за договором страхування резерви. У страхових компаніях по страхуванню життя щоквартально розраховуються резерви для покриття зобов'язань перед клієнтами. Відповідно, компанія повинна в повному обсязі покрити сформовані резерви грошовими коштами. Зробити це в даному випадку компанія може за рахунок статутного капіталу або віддавши значну частину платежів у перестраховування, хоча для цього також потрібні грошові кошти.

У залишковому підсумку залишається варіант поповнення сформованих резервів за рахунок статутного капіталу. А якщо статутного капіталу недостатньо для грошового покриття резервів, то компанія може позбутися ліцензії. Тому для страхової компанії в процесі розробки стратегії формування своїх фінансових ресурсів важливо визначити максимальний обсяг платежів, під які страхова компанія в змозі покрити резерви грошовими коштами. При чому відслідковувати даний показник необхідно в часі з урахуванням страхових виплат і інших факторів.

При визначенні стратегії формування внутрішніх фінансових ресурсів страхової компанії потрібно також враховувати можливість повернення коштів від перестраховальників від переданих у перестраховування ризиків. Дане джерело формування фінансових ресурсів страхової компанії включає відшкодування перестраховальником частки страхових виплат по

ризиках, переданих йому в перестраховання. У договорі, підписаному з перестраховальником, обумовлюються процентні співвідношення зобов'язань кожної зі сторін за договором перестраховання і, відповідно, розмір відшкодувань у випадку настання ризику. Величина даного показника є "похідною" від величини страхових виплат за період. Разом з тим потрібно враховувати витрати, які пов'язані з передачею ризиків у перестраховання.. Ці витрати включають страхові премії, що приходяться на частку ризику, переданого в перестраховання перестраховальникові, і прямо залежать від страхового портфеля страхової компанії і розмірів укладених договорів з перестраховальниками.

В процесі розробки стратегії формування фінансових ресурсів страхової компанії потрібно усвідомлювати, що їх кількісний і якісний стан впливає на таку важливу фінансову характеристику страхової компанії як її платоспроможність. В загальному розумінні платоспроможність страховика - це можливість покриття його зобов'язань перед страхувальниками, різного роду кредиторами і податковими органами.

Показник платоспроможності необхідно розглядати в динаміці, оскільки економічні процеси в страховій організації безперервні, і будь-яка їхня фіксація має умовний характер. У реальності платоспроможність одночасно формується під впливом дестабілізуючих і сприятливих факторів, а отже має дискретний характер і представляє собою "моментальну фотографію" фінансового стану страховика. Цей факт повинен обов'язково враховуватися фінансовою службою страхової організації. Адже без детального аналізу платоспроможності страхової компанії в динаміці не представляється можливим спрогнозувати її подальший ефективний розвиток.

Фінансовою гарантією платоспроможності страхової компанії є наявність у неї достатніх сформованих резервів, які покриті грошовими коштами. Джерелом коштів для покриття сформованих резервів служать платежі страхувальників. Якщо ж в силу певних причин внесків

страхувальників недостатньо для формування резервів, у такому випадку страхова компанія повинна забезпечити грошове покриття сформованих резервів або за рахунок власних коштів, або за рахунок внесків засновників компанії.

Тому при формуванні фінансових ресурсів страхової компанії потрібно виходити з основних чинників, які впливають на їх кількісний і якісний стан і в свою чергу обумовлюють рівень фінансової стійкості страхової організації в конкретному періоді. До таких чинників більшість економістів відносять величину внесеного статутного капіталу страхової компанії, розрахований у встановленому порядку розмір страхових резервів з метою гарантії страхових виплат, існуючу у відповідності із стратегією і тактикою страхової компанії структуру її страхового портфеля, існуючу систему перестраховування страхових ризиків, а також масштаби та ризикованість інвестиційної діяльності конкретної страхової компанії.

При формуванні початкових фінансових ресурсів страхової компанії, за рахунок внесків засновників у статутний фонд необхідно враховувати законодавчо встановлені мінімальні кількісні вимоги до власних коштів, з якими страхова компанія може отримати ліцензію на діяльність. В подальшому при нарощенні власного капіталу потрібно дотримуватися раціонального співвідношення власних коштів страхової організації і прийнятих нею на себе страхових зобов'язань як у цілому, так і по одному договору або ризику. При цьому на початковій стадії життєвого циклу страхова компанія може дотримуватися різних стратегій формування своїх фінансових ресурсів.

Однією з можливих альтернатив є визначення з урахуванням статутного капіталу максимального розміру відповідальності, яку страхова організація може на себе прийняти. В цьому випадку страхова компанія здійснює обмежуючу тактику формування фінансових ресурсів за рахунок надходжень страхових внесків і після досягнення ними максимально допустимого з урахуванням ризику значення тимчасово не приймає платежі

до моменту, коли компанія зможе збільшити резерви від повторних платежів наступного року. Однак при цьому час буде упущено і ринок можуть зайняти конкуренти.

Іншою можливою стратегією є передача частини відповідальності, яку компанія вже не може сама утримувати, перестраховальникові. Але така стратегія також є не дуже вигідною, тому що при розподілі відповідальності страхова організація віддає і велику частину платежів.

Тому самою оптимальною стратегією формування фінансових ресурсів страхової компанії є доповнення сформованих резервів грошовим покриттям за рахунок статутного капіталу. Однак при цьому необхідно чітко знати, скільки статутного капіталу можуть інвестувати в страхову організацію засновники, щоб зрештою не прийшлося вдаватися до перших двох стратегій або взагалі не позбутися ліцензії на страхову діяльність.

Таким чином будь-яке управлінське рішення щодо зміни напрямів формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії повинно бути обґрунтовано відповідними розрахунками, базуватись на визначених пріоритетах розвитку страховика та глибокому вивченні кон'юнктури страхового ринку. При цьому необхідно оптимально поєднати такі критерії як забезпечення мінімальної середньозваженої ціни залучених ресурсів, досягнення нормальної рентабельності розміщених фінансових ресурсів та одночасна мінімізація ризику втрати фінансової стійкості страхової організації.

Як показують проведені дослідження, на сучасному етапі розвитку страхового ринку України в практиці діяльності вітчизняних страхових компаній найчастіше існує ряд невирішених проблем щодо формування фінансових ресурсів, пов'язаних з наступними чинниками: низька зацікавленість у страхуванні через недостатню платоспроможність населення; недосконале законодавство щодо обов'язкових видів страхування, в т.ч. наявність значної кількості економічно недоцільних видів обов'язкового страхування; нерозвиненість

довгострокового страхування життя, пенсійних аннуїтетів та інших видів особистого накопичувального страхування; недостатня капіталізація та низька ліквідність страховиків; високий обсяг страхових премій, переданих за кордон за договорами перестраховування; недостатній рівень регулювання страхового посередництва та невідповідність вітчизняного страхового законодавства міжнародним вимогам.

Цілком погоджуючись з основними положеннями теоретичних розробок щодо особливостей формування фінансових ресурсів страховика, які знайшли відображення в працях представників різних наукових напрямків і шкіл, вважаємо, що даний процес доцільно розглядати з позицій системного підходу, який передбачає:

- необхідність формування фінансових ресурсів страхової компанії, виходячи із цілої системи чинників, що впливають на їх кількісний і якісний стан і в свою чергу обумовлюють рівень фінансової стійкості страхової організації в конкретному періоді (величина внесеного статутного капіталу страхової компанії; розмір страхових резервів з метою гарантії страхових виплат; структура страхового портфеля страховика; існуюча система перестраховування страхових ризиків; масштаби та ризикованість інвестиційної діяльності конкретної страхової компанії; рівень конкуренції на страховому ринку тощо);
- вмиле використання інверсії страхового циклу та розподілу ризику в часі, що дає змогу акумулювати значні фінансові ресурси у вигляді страхових фондів, які є фінансовою основою страхової діяльності;
- врахування особливого місця страхування у фінансовій системі держави і необхідності поєднання інтересів не лише страхувальників та страховиків, але й держави, галузей, регіонів при розподілі і використанні тимчасово вільних фінансових ресурсів страхової компанії;
- використання системи форм, методів і засобів управління фінансовими ресурсами страхової компанії та їх своєчасну адаптацію до потреб страхових компаній і сучасних досягнень фінансової науки;

- оцінку ефективності альтернативних фінансових рішень щодо стратегії і тактики формування фінансових ресурсів страхової компанії з позицій раціоналізму та оптимальності;
- врахування об'єктивних економічних законів і закономірностей, що діють на сучасному етапі формування страхового ринку при обґрунтуванні основних принципів управління фінансовими ресурсами страховиків.

Виходячи із вищезазначених принципів, при формуванні фінансових ресурсів страхової компанії необхідно враховувати їх функціональне призначення. Так, зокрема, частина фінансових ресурсів страхової компанії безпосередньо пов'язана з виконанням функції страхового захисту страхувальників. При цьому важливою особливістю грошового обігу, безпосередньо пов'язаного з наданням страхового захисту, є його ризиковий, імовірнісний характер. Саме тому в основу формування страхового фонду покладена імовірність збитку, яка визначається на підставі статистичних даних теорії ймовірності. Джерелами утворення даних ресурсів виступають власні та залучені кошти. До власних належать: статутний фонд, резервний капітал, додатковий капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток з різних видів діяльності, а до залучених – отримані кредити, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

Друга частина фінансових ресурсів необхідна для функціонування страхової компанії. До них ми можемо віднести: адміністративно-управлінські витрати, витрати на оренду приміщення, поштово-телеграфні витрати, витрати на рекламу, та інші витрати, які пов'язані з діяльністю страхової компанії.

Таким чином, завдяки особливій природі страхування забезпечує, з одного боку, надійні гарантії відновлення порушених майнових прав та інтересів, а з іншого – дає змогу формувати фінансові ресурси для підтримання фінансової стійкості страхової компанії в довгостроковому періоді, в тому числі за рахунок розміщення тимчасово вільних фінансових ресурсів в різні галузі економіки країни.

Двоїстий характер діяльності страховика, що полягає як у проведенні власне страхування, так і у виконанні їм ролі активного інвестора, зумовлює специфіку формування його внутрішніх фінансових ресурсів за рахунок трьох основних видів доходів: доходи від страхової діяльності, доходи від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів (як власних, так і коштів страхових резервів); інші доходи, тобто ті, які не належать ні до страхових, ні до інвестиційних доходів, але часом з'являються у страховика у процесі його звичайної господарської діяльності.

Враховуючи, що надходження від страхової діяльності займають значну питому вагу в джерелах формування фінансових ресурсів страхової компанії, до їх визначення потрібно підходити особливо виважено і обгрунтовано. Так, зокрема, при плануванні надходжень від страхової діяльності потрібно враховувати, що між розміром отриманих страховою компанією страхових платежів та рівнем її фінансової стійкості не завжди існує прямий зв'язок. Так, зокрема, для молодого страхової компанії перший рік надходжень страхових платежів, як правило, пов'язаний з великими витратами на їхнє обслуговування у зв'язку з переважною виплатою основного відсотку комісійної винагороди страховим агентам в перший рік. При цьому ситуація ускладнюється у зв'язку з тим, що страхова компанія повинна на початкових етапах свого існування в повному обсязі покрити сформовані резерви грошовими коштами. Зробити це в даному випадку можна або за рахунок поповнення статутного капіталу, шляхом передачі значної частини платежів у перестраховання, хоча для цього також потрібні грошові кошти. У залишковому підсумку знову ж таки найбільш реальним є варіант поповнення сформованих резервів за рахунок статутного капіталу. Страхові компанії, які збільшують статутний фонд вирішують наступні завдання:

- мобілізація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів;
- поліпшення ліквідності та платоспроможності страхової компанії;

- акумуляція фінансового капіталу для придбання корпоративних прав інших страхових компаній, підприємств, у т. ч. з метою посилення впливу на дані підприємства чи їх поглинання.

Враховуючи, що при недостатності статутного капіталу для грошового покриття резервів страхова компанія може позбутися ліцензії, в процесі розробки стратегії формування фінансових ресурсів страховика важливо визначити максимальний обсяг платежів, під які страхова компанія в змозі покрити резерви грошовими коштами.

Разом з тим при формуванні фінансових ресурсів страхової компанії необхідно виходити з наступних концептуальних засад:

- враховувати законодавчо встановлені мінімальні кількісні вимоги до власних коштів, з якими страхова компанія може отримати ліцензію на діяльність;
- дотримуватися раціонального співвідношення власних коштів страхової організації і прийнятих нею на себе страхових зобов'язань як у цілому, так і в розрахунку на один договір;
- при невисокому рівні конкуренції в окремих сегментах страхового ринку здійснювати обмежуючу тактику формування фінансових ресурсів за рахунок надходжень страхових внесків і після досягнення ними максимально допустимого з урахуванням ризику значення тимчасово не приймати платежі до моменту, коли компанія зможе збільшити резерви від повторних платежів наступного року;
- в якості найбільш оптимальної стратегії формування фінансових ресурсів страхової компанії здійснювати доповнення сформованих резервів грошовим покриттям за рахунок статутного капіталу;
- передавати частину відповідальності, яку страхова компанія вже не може сама утримувати, перестраховальникові;
- при виборі стратегій формування фінансових ресурсів оптимально поєднувати такі критерії як забезпечення мінімальної середньозваженої ціни залучених ресурсів, досягнення нормальної рентабельності розміщених

фінансових ресурсів та одночасна мінімізація ризику втрати фінансової стійкості страхової організації.

Важливим аспектом в стратегії формування фінансових ресурсів вітчизняних компаній є їх активне співробітництво з банківськими установами. Узагальнення існуючих в економічній літературі точок зору дозволяє зробити висновок, що інвестиції банків та страхових компаній доцільно розглядати в контексті формування та функціонування загального інвестиційного ринку, що дозволяє окреслити основні напрями участі банківського та страхового секторів в існуючих його сегментах у сфері реального та фінансового інвестування. З позицій комплексної оцінки природи та характеру інвестиційної діяльності учасників інвестиційного ринку, в тому числі банків і страхових компаній, потрібно виходити з наявності широкого діапазону об'єктів і форм інвестування, а також з об'єктивного існування як прямого, так і опосередкованого впливу банківських установ та страховиків на стан інвестиційних процесів на макрорівні.

При цьому страхова та інвестиційна діяльність страхової компанії органічно пов'язані, незважаючи на розбіжність цілей. Адже страховий фонд є джерелом фінансування інвестиційної діяльності, а прибуток від інвестиційної діяльності в свою може бути спрямований на фінансування страхових операцій. В зазначеному контексті роль страхування як стратегічного фактора економічного зростання та прискорення інвестиційного розвитку в країні потрібно обґрунтовувати, виходячи із існування тісного взаємозв'язку здійснюваної ним функції страхового захисту та інвестиційної функції.

Як банки, так і страхові компанії, виступаючи ваговим сегментом фінансового ринку України, здійснюють цілеспрямований прямий і непрямий вплив на інвестиційні процеси в економіці. При цьому спільною ознакою є можливість інвестування власних коштів банків та страхових компаній, а також могутній потенціал зазначених учасників інвестиційного ринку в

мобілізації тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб і їх перетворенні в потенційні інвестиційні ресурси. Принципова різниця банків і страхових компаній полягає в тому, що стимулюючий вплив на інвестиційні процеси в значній мірі визначається специфікою їх основних функцій. Так, зокрема, у банків цей вплив пов'язаний насамперед з функцією кредитування, а у страхових компаній – відповідно з функцією страхового захисту.

Враховуючи різну природу ризикового страхування і страхування життя, слід відмітити явні переваги інвестиційно-орієнтованого страхування життя у порівнянні із класичним наданням страхового захисту. При цьому все більше страхувальників надають перевагу саме накопичувальній функції страхування життя і розглядають його як конкурентоспроможний страховий продукт з інвестиційною спрямованістю. З метою розширення інвестиційного потенціалу страхових компаній по страхуванню життя потрібно забезпечити клієнтам надання оперативної інформацію про розміщення їх страхових внесків у певні активи та можливість внесення корективи у принципи формування їх власного інвестиційного портфеля.

Як свідчить проведене узагальнення світового досвіду, ефективність інвестиційних процесів на макрорівні значно підвищується за умови взаємодії та співробітництва банків та страхових компаній, що може здійснюватися у двох формах:

- на підставі узгоджених взаємних зобов'язань банк бере на себе зобов'язання по просуванню конкретних страхових продуктів та послуг, і відповідно страхова компанія при плануванні своєї інвестиційної діяльності також віддає перевагу даному банку;

- на підставі договору про співробітництво одна із сторін (або банк, або страхова компанія) забезпечує весь процес продажу спільних продуктів, які стимулюють активізацію інвестиційних процесів. Мова йде, в першу чергу, про страхування інвестиційних кредитів, про розподіл ризиків при проектному фінансуванні.

До основних чинників, які створюють сприятливі передумови для подальшого поглиблення співробітництва банків та страхових компаній в процесі здійснення прямого і непрямого впливу на інвестиційний ринок слід віднести:

- наявність відповідних нормативно-правових актів; посилення конкуренції на ринку банківських та страхових послуг;
- підвищення рівня платоспроможності населення і можливість залучення значних заощаджень як потенційних інвестиційних ресурсів як банків, так і страхових компаній грошових коштів;
- активний розвиток іпотечного та інвестиційного кредитування, що потребує сумісних дій банків і страхових компаній по мінімізації фінансових ризиків;
- висока питома вага кредитних операцій в активах банків, що також підвищує ризики банківської діяльності і потребує більш активного використання механізмів передачі частини ризиків страховикам;
- підвищення вимог до показників діяльності комерційних банків (з боку Національного банку України) та страхових компаній (з боку Міністерства фінансів України), що робить взаємовигідним інвестування даних фінансових інститутів в акції одне одного і закріплення їх довгострокових стратегічних зв'язків.

Враховуючи роль страхування у функціонуванні фінансової системи країни, нами обґрунтовано методологічні підходи по вдосконаленню політики формування фінансових ресурсів, що позитивно вплинуть на фінансову стійкість страхових компаній та підвищенні їх ролі у забезпеченні інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. З метою підвищення фінансової стійкості страховиків, забезпечення рівних і справедливих умов для всіх, хто працює у сфері страхування, запропоновано:

1. Встановити новий підхід до формування статутного фонду шляхом заміни фіксованих розмірів мінімальних статутних фондів на динамічні, пропорційні кількості договорів і залежні від виду діяльності, ступеня

ризик, які в кінцевому результаті оптимізують величину статутного фонду, при якому і буде максимальний прибуток.

2. Удосконалити систему управління страховими резервами:

По страхуванню життя:

по-перше, надання дозволу страховим компаніям, які отримали ліцензію на страхування життя, отримувати внески, формувати та розміщувати у вільно конвертованій валюті;

по-друге, створення нормативних документів щодо розміщення резервів страхових компаній і створення чіткої системи державного контролю за цим видом діяльності;

по-третє, скасування норм діючого Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”, згідно з якою при розірванні угоди про страхування життя внески, які повертає страхувальнику, оподатковуються за ставкою 6%;

по-четверте, зниження ставки податку на прибуток від інвестиційної діяльності.

За іншими (ризиковими) видами страхування:

по-перше, скасувати норму Закону України „Про страхування”, за якою обрахунок резерву незароблених премій може проводитись лише за одним методом і встановлення диференційованого підходу до визначення резерву незароблених премій в залежності від виду страхування, терміну дії договору та інших умов;

по-друге, встановити базою для розрахунку резерву незароблених премій нетто-премію, а не брутто-премію, як це встановлено і діє зараз;

по-третє, надати дозвіл використовувати визначену частку страхових резервів для проведення реальних інвестицій, що дозволить збільшити прибутковість від інвестиційної діяльності;

по-четверте, посилити превентивну функцію страхування, через створення резерву превентивних заходів, який формується за рахунок відрахувань від брутто-премії, але не більше 15% тарифної ставки.

3. Розробити механізм залучення страхової компанії в інвестиційну діяльність шляхом:

а) створення системи рейтингової оцінки щодо фінансової надійності страхових компаній України;

б) створення Координаційної ради з питань розвитку фінансового ринку України і покладення на неї обов'язків з узгодження напрямів вдосконалення асортименту та умов надання послуг юридичним та фізичним особам із кредитування, страхування, торгівлі цінними паперами;

б) впровадження чіткої регламентації та державних гарантій щодо безпечного повернення інвестицій до страховика;

в) збільшення межі дозволеної участі комерційних банків у придбанні акцій страхових компаній і одночасно надання більших можливостей страховикам у здійсненні інвестицій в статутний фонд вітчизняних банків .

4. Удосконалити систему оподаткування в сфері страхування з метою стимулювання фізичних та юридичних осіб до укладення договорів страхування. У зв'язку з цим здійснити удосконалення чинного та розроблення нового нормативно-правового і методологічного забезпечення страхової діяльності, в тому числі щодо визначення характеристики та класифікаційних ознак видів добровільного страхування з метою адекватного встановлення об'єкту страхування, страхової суми, страхових ризиків; забезпечення дієвого механізму контролю за умовами платоспроможності страховиків, в тому числі стосовно коштів страхових резервів, нормативами на ведення страхової справи, здійснення операцій перестраховання, в тому числі у нерезидентів.

5. Удосконалити державне регулювання та нагляду за страховими посередниками у відповідності до положень Директиви 2002/92/ЕС „Про страхових посередників”, зокрема, сприяти створенню страхових (перестрахових) посередників, спрощенню правил їхньої діяльності та запровадження вимог щодо реєстрації страхових агентів та нагляду за їх діяльністю.

Цілком погоджуючись з основними положеннями теоретичних розробок щодо особливостей формування фінансових ресурсів страховика, які знайшли відображення в працях представників різних наукових напрямків і шкіл, вважаємо, що даний процес доцільно розглядати з позицій системного підходу, який передбачає:

- необхідність формування фінансових ресурсів страхової компанії, виходячи із цілої системи чинників, що впливають на їх кількісний і якісний стан і в свою чергу обумовлюють рівень фінансової стійкості страхової організації в конкретному періоді (величина внесеного статутного капіталу страхової компанії; розмір страхових резервів з метою гарантії страхових виплат; структура страхового портфеля страховика; існуюча система перестраховування страхових ризиків; масштаби та ризикованість інвестиційної діяльності конкретної страхової компанії; рівень конкуренції на страховому ринку тощо);
- вмiле використання iнверсії страхового циклу та розподілу ризику в часі, що дає змогу акумулювати значні фінансові ресурси у вигляді страхових фондів, які є фінансовою основою страхової діяльності;
- врахування особливого місця страхування у фінансовій системі держави і необхідності поєднання інтересів не лише страхувальників та страховиків, але й держави, галузей, регіонів при розподілі і використанні тимчасово вільних фінансових ресурсів страхової компанії;
- використання системи форм, методів і засобів управління фінансовими ресурсами страхової компанії та їх своєчасну адаптацію до потреб страхових компаній і сучасних досягнень фінансової науки;
- оцінку ефективності альтернативних фінансових рішень щодо стратегії і тактики формування фінансових ресурсів страхової компанії з позицій раціоналізму та оптимальності;
- врахування об'єктивних економічних законів і закономірностей, що діють на сучасному етапі формування страхового ринку при обґрунтуванні основних принципів управління фінансовими ресурсами страховиків.

Враховуючи, що надходження від страхової діяльності займають значну питому вагу в джерелах формування фінансових ресурсів страхової компанії, до їх визначення потрібно підходити особливо виважено і обґрунтовано. Так, зокрема, при плануванні надходжень від страхової діяльності потрібно враховувати, що між розміром отриманих страховою компанією страхових платежів та рівнем її фінансової стійкості не завжди існує прямий зв'язок. Так, зокрема, для молодого страхової компанії перший рік надходжень страхових платежів, як правило, пов'язаний з великими витратами на їхнє обслуговування у зв'язку з переважною виплатою основного відсотку комісійної винагороди страховим агентам в перший рік. При цьому ситуація ускладнюється у зв'язку з тим, що страхова компанія повинна на початкових етапах свого існування в повному обсязі покрити сформовані резерви грошовими коштами. Зробити це в даному випадку можна або за рахунок поповнення статутного капіталу, шляхом передачі значної частини платежів у перестраховання, хоча для цього також потрібні грошові кошти. У залишковому підсумку знову ж таки найбільш реальним є варіант поповнення сформованих резервів за рахунок статутного капіталу. При збільшенні свого статутного фонду страхові компанії вирішують наступні завдання:

- мобілізація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів;
- поліпшення ліквідності та платоспроможності страхової компанії;
- акумуляція фінансового капіталу для придбання корпоративних прав інших страхових компаній, підприємств, у т. ч. з метою посилення впливу на дані підприємства чи їх поглинання.

Враховуючи, що при недостатності статутного капіталу для грошового покриття резервів страхова компанія може позбутися ліцензії, в процесі розробки стратегії формування фінансових ресурсів страховика важливо визначити максимальний обсяг платежів, під які страхова компанія в змозі покрити резерви грошовими коштами.

Разом з тим при формуванні фінансових ресурсів страхової компанії необхідно виходити з наступних концептуальних засад:

- враховувати законодавчо встановлені мінімальні кількісні вимоги до власних коштів, з якими страхова компанія може отримати ліцензію на діяльність;
- дотримуватися раціонального співвідношення власних коштів страхової організації і прийнятих нею на себе страхових зобов'язань як у цілому, так і в розрахунку на один договір;
- при невисокому рівні конкуренції в окремих сегментах страхового ринку здійснювати обмежуючу тактику формування фінансових ресурсів за рахунок надходжень страхових внесків і після досягнення ними максимально допустимого з урахуванням ризику значення тимчасово не приймати платежі до моменту, коли компанія зможе збільшити резерви від повторних платежів наступного року;
- в якості найбільш оптимальної стратегії формування фінансових ресурсів страхової компанії здійснювати доповнення сформованих резервів грошовим покриттям за рахунок статутного капіталу;
- передавати частину відповідальності, яку страхова компанія вже не може сама утримувати, перестраховальникові;
- при виборі стратегій формування фінансових ресурсів оптимально поєднувати такі критерії як забезпечення мінімальної середньозваженої ціни залучених ресурсів, досягнення нормальної рентабельності розміщених фінансових ресурсів та одночасна мінімізація ризику втрати фінансової стійкості страхової організації.

Проведений аналіз свідчить, що на сьогоднішній день в Україні із-за дії багатьох стримуючих чинників вітчизняні страхові компанії ще не змогли реалізувати свій потенціал в активізації інвестиційних процесів. Страхова справа в нашій країні ще тільки набирає обороти і забезпечує перерозподіл лише 1,2 % ВВП, що не може серйозно впливати на інвестиційний

мультиплікатор і відтворення інвестиційних ресурсів на загальнодержавному і регіональному рівнях.

Однією з основних причин такого становища є недостатній розвиток в Україні страхування життя, яке є найбільш стабільним джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів. В країнах з розвинутою ринковою економікою питома вага операцій зі страхування життя перевищує 50% від загального портфеля страхових послуг. Відомо, що у Франції резерви страхових компаній і фондів з добровільного страхування життя у 3 рази перевищують розмір річного ВВП. Кошти таких фондів є потужним джерелом внутрішніх інвестицій національної економіки.

Договори страхування життя дуже різноманітні (змішане страхування життя, страхування дітей до повноліття і одруження, страхування додаткової пенсії і ренти, довічного страхування тощо) і можуть задовольнити потреби різних груп населення. До основних переваг страхування життя, які як раз і обумовлюють його унікальне становище на ринку капіталу, слід віднести:

- укладення договорів страхування життя здійснюється здебільшого на тривалий строк;
- обов'язки з виплат страхувальникам в основному віддалені у часі і піддаються досить точному прогнозуванню;
- у страхових компаній існує можливість на підставі забезпечення страхового захисту залучати фінансові ресурси під значно менший відсоток річних, ніж у інших учасників грошово-кредитного ринку.

З урахуванням вищезазначених переваг резерви зі страхування життя в усьому світі розглядаються як основне і досить важливе джерело інвестиційних ресурсів страхових компаній. І як свідчить міжнародний досвід, резерви зі страхування життя активно вкладаються страховиками у довгострокові інвестиційні проекти і завдяки своїй відносній дешевизні дозволяють зменшити середньозважену ціну залучених інвестиційних ресурсів та оптимізувати грошові потоки на доінвестеційній стадії, а також

на початку експлуатаційної стадії, коли ще не досягнута самоокупність виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Разом з тим, незважаючи на світову тенденцію постійного зростання обсягів операцій зі страхування життя та підвищення їх частки на страховому ринку країн ЄС, США, Японії, в Україні спостерігається діаметрально протилежна картина. І хоча популярність цього виду страхування була досить високою до початку ринкових перетворень, Україна не змогла зберегти і примножити позитивний досвід радянських часів. І як це не прикро, але на початку 90-х років обсяги операцій зі страхування життя почали різко падати з причини загальноекономічної нестабільності, інфляційного знецінення страхових сум, збанкрутування багатьох страхових компаній і невиконання ними своїх зобов'язань за раніше укладеними договорами.

І хоча, за останні роки намітилась позитивна тенденція зростання обсягів страхових платежів по страхуванню життя, обсяги залучених фінансових ресурсів явно недостатні з урахуванням значних інвестиційних потреб національної економіки (7- 8 млрд. дол. на рік).

Враховуючи капіталоутворення роль страхування життя, не можна визнати задовільною його мізерну частку в загальному обсязі страхових послуг в Україні (3,3% в структурі валових страхових премій на 1.01.2007 року). Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про зворотну тенденцію. Так, зокрема, якщо ще на початку 90-х років в країнах-членах ЄС переважало загальне страхування, то вже починаючи з 1994 року ситуація кардинально змінилася на користь страхування життя. До європейських країн, які мають високу частку страхування життя в структурі національного страхового ринку, відносяться Фінляндія (76,7%), Швейцарія (69,8%), Великобританія (65,9%), Швеція (63,4%), Франція (62,7%), Німеччина (60,4%).

В нашій країні низька частка страхування життя поєднується з дуже високим рівнем виплат з цього виду страхування, що ще більше ускладнює

ситуацію і не сприяє акумуляції інвестиційних ресурсів в достатніх обсягах. Така негативна тенденція обумовлена нетривалим строком укладених договорів страхування життя на вітчизняному страховому ринку у зв'язку з нестабільністю національної економіки, тягарем минулих строкових зобов'язань по договорах, укладених до 15.11.1995 р., а також переважанню серед страхувальників життя осіб пенсійного віку з більшим рівнем смертності, що також не сприяє акумуляції фінансових ресурсів для довгострокового інвестування.

Як свідчать статистичні дані, величина сформованих страховими компаніями резервів зі страхування життя явно недостатня для очікування серйозних зрушень на національному інвестиційному ринку. Їх частка становила лише .....3,8% в загальній сумі сформованих страхових резервів станом на 01.01.2007 р. Пояснюється це як раз високим рівнем виплат зі страхування життя, що не дозволяє нарощувати страхові резерви великими темпами. Аналіз структури активів, якими представлені сформовані технічні резерви і резерви із страхування життя свідчить, що остання є більш оптимальною з позицій довгострокового інвестування коштів.

Отже, можна зробити логічний висновок, що збільшення частки резервів із страхування життя в загальній сумі страхових резервів дозволить оптимізувати структуру розміщених страховими компаніями активів на користь збільшення довгострокових реальних і фінансових інвестицій у відповідності із загальнодержавними і регіональними потребами.

Не можна очікувати, що страхування життя почне відроджуватись без активної допомоги з боку держави. Адже, якщо порівнювати його з іншими видами страхування, то слід відмітити такі стримуючі чинники, як:

- складність оцінки ризику, пов'язаного зі страхуванням життя у зв'язку з невизначеністю тривалості життя кожного страхувальника;
- умовність визначення страхової суми і її невідповідність реальним збиткам, що можуть мати місце при настанні страхового випадку;

- незмінність розміру сплачених страхових премій протягом терміну дії договору страхування, що може призвести до інфляційного знецінення сформованих резервів.

На прибуток від страхування життя страхові компанії можуть розраховувати не одразу, а лише через декілька років за умови великого ринку збуту страхових послуг.

Враховуючи зазначені стримуючі чинники, держава повинна створити потужні економічні стимули для широкомасштабного розвитку страхування життя в нашій країні. В першу чергу до ефективних заходів регуляторного впливу можна віднести введення податкових стимулів як для страхових компаній, які активно займаються страхуванням життя, так і для страхувальників, які уклали довгострокові договори страхування життя і таким чином зробили свій внесок в акумуляцію інвестиційних ресурсів для вирішення загальнодержавних і регіональних потреб.

Якщо ж проаналізувати діюче податкове законодавство, то слід зазначити, що не сприяє активізації операцій зі страхування життя їх пільгове оподаткування лише у випадку укладення договорів на строк не менше 10 років, тоді як згідно з діючою “Методикою формування резервів зі страхування життя” мінімальний строк укладення договору страхування життя становить 3 роки. Як на наш погляд, в умовах загальної економічної нестабільності, політичної невпевненості, повернути втрачену популярність страхування життя можна за допомогою введення податкових канікул на прибуток страховиків і податкових пільг для страхувальників незалежно від строку укладення договорів страхування життя. Крім того, потрібно звільнити від оподаткування за 30%-ю ставкою дохід страхових компаній, одержаний від інвестування тимчасово вільних коштів у випадку його подальшого реінвестування на території регіону.

Як на нашу думку, поряд з переліченими економічними чинниками серйозним стримуючим фактором розвитку добровільного страхування життя в нашій країні є відсутність відповідних законодавчих механізмів його

реалізації. В цьому контексті слід визнати передчасним і недостатньо обґрунтованим жорстке закріплення на державному рівні спеціалізації страхових компаній на страхуванні життя та інших видах страхування. Відповідно до Закону України “Про страхування” страхові компанії, які отримали ліцензію на страхування життя, вже не мають права отримувати ліцензію на здійснення інших видів страхування і навпаки.

Як нам здається, така законодавча норма була розроблена без врахування того факту, що на фоні загальноекономічної кризи у страхових компаній практично відсутні реальні можливості розвитку і, щоб вижити, більшість з них перетворюється на кептивні, тобто переважно обслуговують інтереси своїх засновників і близьких до них структур. У тому немає нічого дивного, що в умовах, коли потрібно було остаточно визначитися з видом страхування, більшість вітчизняних страхових компаній відмовилася від страхування життя і обрала загальне страхування відповідно до потреб своїх замовників. І зараз частка страховиків, що спеціалізуються на страхуванні життя, не перевищує 3% в загальній чисельності зареєстрованих в Україні страхових компаній.

Для повної реалізації потенціалу страхових компаній як стратегічного фактора активізації інвестиційних процесів потрібно надати страховим компаніям права інституціональних інвесторів, удосконалити законодавче регулювання розміщення страхових резервів серед різних видів активів, стимулювати економічними методами використання більшої частини доходів від інвестиційної діяльності страхових компаній на збільшення їх капіталу, запровадити механізм страхування інвестицій страховиків.

Враховуючи могутній інвестиційний потенціал страхових компаній, потрібно більш детально обґрунтовувати їх роль і місце при розробці стратегії регіонального розвитку, формування загальнодержавних і регіональних інвестиційних програм. В цьому контексті законодавче оформлення права страхових компаній інвестувати страхові резерви у житлове будівництво, іпотеку, розвиток агропромислового комплексу,

реструктуризацію промисловості, енергозабезпечення, енергозбереження тощо суттєво підвищить стратегічну роль і можливості страховиків у вирішенні важливих питань регіональної економічної політики.

Література

1. Альошина Л.Є., Петик Л.О. Активізація інтеграційних процесів у взаємовідносинах банків і страхових організацій. // Фінанси України. - №6. – с. 107 - 113.
2. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене. – Львів: „Новий Світ -2000”, 2005. - 480 с.
3. Дворак М.С. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток українського ринку світових послуг. // актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 8 (62). – с. 67 – 74.
4. Козоріз Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку України. // Регіональна економіка. – 2008. - №2. – с. 182 – 191.
5. Лебединська Л.Д., Ремньова Л.М. Страхування як фактор фінансової стабілізації економіки. //Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 9 (63). – с. 65-74.
6. Лебединська Л.Д., Ремньова Л.М. Роль банків та страхових компаній в активізації інвестиційних процесів в економіці України. // Сіверянський літопис. – 2007. -№ 6. – с. 203-206.
7. Лебединська Л. Д., Ремньова Л.М. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів страхової компанії. //Підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів в умовах трансформаційних змін в економіці України: Збірник матеріалів круглого столу. – Чернігів, РВК „Деснянська правда”, 2006. – с.13 – 19.
8. Лебединська Л. Д., Ремньова Л.М. Інвестиційний потенціал банків та страхових компаній. // Освіта, наука і виробництво у регіональному

- розвитку. Матеріали Міжнародного інвестиційного форуму. – Чернігів, 2008.
9. Охріменко О.О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво): Навчальний посібник. - К.: Міжнародна агенція „Beezone”, 2005. - 416 с.
  10. Охріменко О.О. Інноваційна політика страхових компаній у туристському сегменті. // Страхова справа. – 2005. - № 4 (20). – с. 20 – 22.
  11. Ремньова Л.М., Лавров Р.В. Основні функції банків в системі фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності.// Підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів в умовах трансформаційних змін в економіці України: Збірник матеріалів круглого столу. – Чернігів, РВК „Деснянська правда”, 2006. – с.97 – 104.
  12. Фурман В.М. Розвиток нових технологій у страхуванні. // Фінанси України. – 2005. - №2. – с. 135-145.
  13. Шумелда Я. Організаційні схеми та економічні механізми страхування життя. // Страхова справа. – 2007. - № 3 (27). – с. 52-61.